

ПЕРЕДПЛАТА

на „Буковину“ вносить
на цілий рік 10 ар. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно . . . . 1 „ — „
для заграниці 20 рублів або
40 франків.

Поодинокі числа по 6 кр.
в бюрі газет Л. Горовица в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА

ВИХОДИТЬ

щодня крім неділь і ру-
ських свят о год. 5. по пол.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2.)

Оголошеня приймає ся за
оплатою 6 кр. від стрічки;
а в „Надісланім“ по 10 кр.
від стрічки.

Гадки бувшого москвофіла.

(Статї надіслані).

(Дальше).

12. Професор др. Смалъ-Стоцкій.

Перед кількома роками буковинські Волохи празникували память одного із своїх заслужених мужів. Я нагадую тут 25-літній ювілей від смерти Пумнула — того Пумнула, що, пізнавши значіне латинської правописи для Волохів, став сьміло її у нас на Буковині розширяти. Як лиш прийде мені гадка коли про сего волохского Пумнула, зараз мимоволі стає перед моїми духовими очами образ мужа, котрий для буковинської Руси відгравав ролю виправді важнійшу (се-б то труднійшу), але точнісенько подібну до ролі Пумнула. Мужем тим є професор черновецького університету др. Стефан Смалъ-Стоцкій. Не-Буковинець, як і Пумнул, уніят, як і Пумнул, Смалъ-Стоцкій одначе мусить терпіти закиди „зайда“, „уніят“, тоді коли Пумнула прийнято з одушевленем в нашім краю.

Але тому колись Стоцкій стане в нашій історії о много висше, чим Пумнул у Волохів. Бо він зробив для нас далеко більше і мусів числити ся з далеко більшими перешкодами. Коли Пумнул складав свої „лептурарі“, то не тільки ніхто ему не пе-

решкоджував, ба ще навіть православна консистория взяла на себе обовязок, бути кольпортером его творів, накидуючи против всякого права всім парохіям (розуміє ся і руским) твори сего уніята. Але коли Стоцкій підніс своє Minoritätstotum в справі правописи рускої, то не тільки волохня стала із цілої сили горлати „зайда“, „уніят“, — навіть наші юродиві недолюдки стали сій добрій справі страшенно бороздити.

Однак не тільки на полю ученім виступав Стоцкій: всюди, де йшла річ о підвигнене народної справи, видко его у перших рядах борців. Оно здає ся і не є припадком, що від коли заняв др. Смалъ-Стоцкій катедру на нашім університеті, від тогди справа Руси на Буковині якимись великаньскими кроками пішла уперед...

13. Лексикографічна справа.

Перед кількома неділями повстав у Львові на зборах „наукового товариства імени Шевченка“ спір лексикографічної натурї. Найшлись люди, котрі захотіли, аби знівечити скарб слів, походячих з заграниці, з України, і аби Українці в літературнім язичі уживали слів, яких ми уживаем. Гадка сеєя, хоть і як на перший погляд вузкоглядною може здавати ся, у прочім не без того, щооби не мала якоїсь

раціональної підстави; она навіть заслугоє, щоб над нею глибоше застановити ся — треба тільки її ближше приглянутись і погляд сьвій обмежити.

Гарний наш язик народний — то чудесний язик для поезії. Тільки одна тут недостача. Злидні, серед котрих наш нарід від віків стогне, не дали до сегодня нам спроможности витворити осібний язик науковий, котрий би був одним для всіх дільниць малоруччини. Та і як нам було о сей язик подбати, коли у нас ще перед півдесяткою літ не було навіть спільної правописи! Тепер же, коли та правопись є, я думаю, першим нашим ділом на полю словеснім повинно би бути усталене одностайного язика наукового. А о справі сій треба судити так:

Як у кожної нації, так і у нас існує чимало говорів місцевих. Фонетична правопись дає нам можливість, передавати ті говори письмом, як ліпше не може бути. Але для ужитку в язичі науковім усі наші говори (разом) не годять ся, бо причиняють тут велику замішанину і путаницю понятій. Для наукового язика треба би нам обрати конечно лиш один говор, яко основний, доповняючи его недостачі словами, взятими із скарбу других говорів. (Розуміє ся, до сєї справи нам конче потрібний ареонаг науковий).

ФРІЦ РАНДЕЛЬ.

*Новість з норвезького
Хр. Вінгергіельма.*

(Дальше).

VII.

У секретаря експедиції Юелья була забава. Був се дуже великий вечер з танцями, при котрім строго зважали на засаду „не за мало танцюючих і не за богато“; салон, котрий перестроїли на сию ціль на салю до танців, був обширний, але достаточно заповнений. Він був пишно освітлений великим, палаючим павуком, та численними жірандолями по стінах. „Як має бути сьвяточно, нехай же буде ціле море освітлення“, говорив пан Юель. Він любив взагалі бути освіченим.

Фріц стояв підчас французької польки опертий в дверях і приглядав ся на перемену мамам, що засіли яким десятком попід стіну в однім ряді, то танцюючим парам, що усталились в подвійне сатге.

Коли наситив ся тим спостереженнями, перейшов до другої комнати, де кілька знайомих секретаря усталило два столи до гри. Думки граючих не були такі непостійні, щооби заблукались між танцюючих. Хто не звертав своєї уваги на гру, дискутував про руйнуючий політичний рух теперішньої доби і найновіші випадки в міністерстві внутрішних справ.

На найбільше віддаленім столі розиравляли граючі про Фріца. Один з граючих довідав ся, що він був на прийнятю у Гоєля, а потім почали всі негодувати на его „дитячу охоронку“, як називали его недільні засіданя, і витягали ріжні більше або менше прибрані історії, які там на тих недільних зборах виводять ся за дикі теорії переворотів.

Сам пан секретар експедиції ділив ся межі пані в салі до танців і межі приятелів при столі до гри. Він був рідний стрийко Фріцового батька, взяв за жінкою трохи гроша і мав дві доньки, котрі хотів десь примістити. Розуміє ся, що для того давав він ті балі, але він любив взагалі товариство, де пані і панове грали головні ролі. Бо хотай був впрочім цілковито міністеряльний у всім, що дотичило інтересів, публичної діяльности і політики, то однак остав ся в нїм в самім ділі якийсь засіб молодечости і йовіяльности, котрі відповідно змішали ся з его вдачею до вироблена в нїм товарискої поваги.

„Що недостає нинішньому часови, то єсть такт і бездоганна бувалість“, запримітив він власне при однім зі столиків. І в самім ділі унасліджений і присвоєний такт, що він сам посідав, був его ідеалом і его мірилом для оцінки других. Дятого не подобало ся ему, що на Фріца показували чим раз більше, як на поборника нових ідей, а найменче, що він ходив до Гоєля.

„Ну, Фріц, ти не танцюєш?“ спитав его приступуючи і поклепав его легко по плечи. Фріц обернув ся.

„Не маю vis-a-vis“, сказав.

„Більше нічо? Се тішить мене, мій приятелю, тішить мене“, сказав Юель, вкладаючи руки під поли фрака, при чім висунув малий круглий животик з золотим ланцюшком з вдоволенем наперед себе. Він розставив трохи широку свою короткі, тяжкі ноги та зиркав дильоматично і задоволено через золоті окуляри. „Се тішить мене, бо я вже почав думати, що ти виріє з таких річий. Кажуть, що ти хочеш стати реформатором суєнільних відносин, чи щось подібне. Міля“ — се було імя его старшої доньки — „прийшла перед кількома днями до дому і оповідала, що ти заложив щось в роді клюбу визволенних духом чи щось подібне. Здає ся, як она казала, що там радите над новою поезією, над новими поглядами і понятями замість старих, котрі вже пережили ся. Чей ти не гадаєш стати може поетом, що?“ Він зморщив свое буденне, товсте лице до усміху так, що могло уходити за вітцївске або насьмішливе, як хто хотів.

„Ото сказав ти, вуйку! Поетом — я ніколи не думав бути.“ Фріц сьміяв ся і Юель сьміяв ся з ним. „Ні, я бою ся, що не маю так сильної фантазії, як ті, що розсївають всякі подібні поголоски. Тут не йде о нічо більше, як тільки о те, що ми молоді люди замість грати в карти — а се прецінь легкодушне занятє для тих, що не осягнули зрілого віку і виробленого погляду“ — він кинув іронічним поглядом на граючих, — „говоримо про цілком невинні річи, як на примір про нових поетів за границею і старих поетів тут у нас в краю, про нові і старі ідеї, про ду-

Повстає тепер питане: котрий із наших говорів поставити основою наукового языка? — Можна тут мати на оці лиш два головні говори (загально взявши): говор галицький і говор український. Котрому із сих двох говорів треба дати першєство?

Після права і правди оно-б належало ся говору українському, бо ним говорить до $\frac{4}{5}$ всіх Русинів. Потім треба-б зважати і на те, що то язык Шевченка і більшої частини наших письменників. А все таки я думаю, що корисно ми так поступити не можемо. Не можемо іменно в теперішнім часі переслідування малорусчини в Росії. Бо обираючи український говор ми мусіли-б серед людности, що ним говорить, мати насамперед повну свободу слова, а потім прилюдні школи, дві річи, котрі натепер у тїні кнута процвітати не можуть. Отже тому ми вступатись повинні за говором нашим, галицьким. Оно правда, се гірко для Українців — та що робити! Та щоб братів з України хоть де у чім потїшити, я звертаю їх увагу на старожитних Греків. І сей нарід розпадав ся на багато говорів (дорійський, йонський, аттійський, еолійський), а прецінь для спільних справ у них був спільний язык, се-б то аттійський. Чому-б у нас не так? Нехай собі гарні стихотвори і далі пишуть ся на місцевих говорах — а ми витворяймо загально-малоруский язык науковий. Коли мене довгий час (і спадуть кайдани неволі з нас), то через розвиток язык сей наш стане розповсюджений на всю малорусчину, і его кожний руский інтелігент буде уважати своєю питомостю, не роздумуючи і не питаючи, відкиля він узав ся.

14. Яке становище я займаю супроти закордонних Русинів?

Після сказаного мною уперед могло би здавати ся кому, як коли-б я підносив тільки відрубність і самостійність австрійських Русинів. Так ні! Я уважаю австрійських Русинів одним племенем, одним народом, одною народністю. Але позаяк питане, чи малоруский нарід має бути самостійним, чи з'єдиненим з московським, *de facto* мені ще здає ся не зовсім рішеним,

— і позаяк я в ідеї обі частині сего питання уважаю рівно гідними потакууючої відповіді, тоді най не прогнївають ся народівці відмінної гадки, коли скажу, що московцєне наших братів за границею уважаю не таким великим нещастем як хто иньший.*)

Треба вкінці ще примітити, що ми на закордонних Русинів, за винятком певного морального впливу, иньшим способом вплинути не можемо. Ну, так коли-б я говорив, що Українці до того повинні змагати, аби з'єдинитись з Москалями — то ся моя гадка могла би на них виявити пригноблююче вражїне. Але я того не говорю.

Далі утверджаю я, що нарід гідний тої долі, яку несе, а еманципация, котру ми віщуємо Українцям із-під гнету московського — то пусті, звучні слова, котрі їм ніякого реального хїсна не приносять, коли они самі за діло не возьмуть ся.

От се мій погляд на справу закордонних Русинів. Може бути, що він покаже ся де-кому неїдеальним, навіть терпким, — але я переконаний, що умірковані мене зрозуміють і не осудять.

За те я особливу увагу звертаю на наші домашні, се-б то австрійські відносини. Тут москвофільським змаганням (тому що они після мого переконання противні добру і успіху нашого народу) від мене пощаджаної не може бути. А то тому, бо у нас обставини такі, що москвофіли жадної реальної роботи не творять, а тільки страшенно бороздять, кириняють, гамують і спляють розвій, а тим самим і добробит і щастє руского народу. І час би вже послїдний, сего гидкого рака на нашім тілі вирізати.

*) Безпечно більшість народівців буде иньшої гадки в тій справі, як ви. автор. — Редакция.

(Конець буде).

Суд д-ра Івана Франка про „Буковину.“

В другій книжці за сей рік вістника *Житє і Слово* читаємо рецензію д-ра Івана Франка на статі д-ра Смаля-Стоцького, що друкували ся сего року в „Буковині“ п. з. „Полїтика реальна.“ Заким приглянемо ся докладнійше тій рецензії, наведемо перше вступ до неї, з котрого видно, як провідник наших радикалів, Франко, задивлює ся на „Буковину.“ Прочитавши сей вступ, кожний зрозуміє, що п. Франкови в *Буковині* подобає ся, а що ні; се що найменше отверто і щиро; при такій виміні гадок можна погляди свої сконтролювати, добрі прикмети дальше задержати, закиди розважити і взагалі шукати правди. Не так поступив собі орган народівців *Дїло*; він ніколи за „Буковиною“ не бачив нічого доброго і своїх читателів інформував про нашу газету завжди тенденційно і крайно несправедливо, зовсім не ліпше від *Галичанина*; він і доси не сказав нічого у відповідь на статі Стоцького. Що таке мовчанє шкідливе, не треба й поясняти; на се вказує і п. Франко. Він думає так про нашу газету:

„В остатних часах без сумніву найбільше гомону на українсько-руській землі робить черновецька газета „Буковина.“ Редагована живо і талановито вона сильна особливо в критиці старого руського, а головно народовецького шлендріану і з того погляду певно заслугує на повне признанє. Від часу критичних статей Драгоманова ніхто ще галицьким народовцям не наговорив стілько і так ріжнородних компліментів, як „Буковина“, ніхто так немилосердно не бичував і не висміював їх слабих боків, їх закорінені традиції. Правда, між критикою пок. Драгоманова а критикою „Буковини“ є деякі ріжницї, про котрі скажемо далі, та про те сміливість і рішучість „Буковини“ в боротьбі з народовецькою закорузлістю та малокультурністю гідна всякого признаня. На жаль, народовецька преса в Галичині така мізерна, так слабо стоїть на ногах, що не зміє реагувати на сю критику, не зміє вилуцити з неї здорових зерен і обернути їх на пожиток загалу, а коли часом полемізує з „Буковиною“, то чинить се хїба задля справ особистих і очевидно тоном особисто подразненим, так що полеміка замість повчити публіку і вияснювати загальну справу, затемнює саму річ і чинить вражїне взаїмного облянчуваня себе рідким болотом.

Повторяю: шкода, що воно так є, бо „Буковина“ дуже часто має рацію. Не даром же єї редактор, д. Маковей, талановитий беллетрист, бувший співробітник *Дїла* і редактор *Зорі*, чоловік щирий і правдомовний, пройшов докладно народовецьку школу, хилив ся по троха й до радикалізму і тим способом усе таки станув понад рівнем звичайного народівця, так що суд его про недавних сопартийників можна вважати

хові відносини і духовий рух — се-ж прецінь розривка для молодїжи, не правда-ж?“

На лиці Юеля показав ся трохи строгїйший вираз і він притакнув кілька разів так глибоко задумчиво, як тільки можна.

„Послухай тільки, мій хлопче, не йди за далеко з тими ідеями, держи ся гарненько при землі, при дійсности. Бачиш, дійсність числить цілком иньшими величинами; они часом малі, але певні, мій коханий!“ Він глянув знов на Фріца по вітївськи і поклянав его кілька разів по плечи.

„Власне, ми беремо ся тільки до дійсности, вуйку, так що ти і я — ми зовсім в згоді. Ми хочемо здобути собі виясненя нічого більше, як тільки дійсно існуючих річий, а саме те знати, що оперте на безкористних мріях, сонних фантазях, на пересудах і помилках та на слїпих навичках.“

Фріц посїдав знаменитий дар виглядати ввічливо і скромно, хотїй виступав в его бесїді легкий натяк его самосвідомости і іронїї. А Юель кинув на него слїдячий погляд, вложив назад руки під поли фрака і почав з підвійною повагою і сьвяточностию приглядати ся. В ґрунті він мав багато прихильности до Фріца, бо видів в нїм не тільки здібний, але і поверховно удачний матеріал на „корректну“ особистість. Саме недостача корректности, яку видів в тих змаганнях, була ему трохи не до вподоби.

„Гм, я мав би охоту приперти тебе трохи до стїни, але тут тепер не час і не місце. Дійсність... Га, коби ти почув, що говорять про те люди. Ні, оттут знайдеш кусник дійсности для себе!“

Він спостеріг в тій хвилі купця Аазума на сали, що очевидно потонув цілий в слїдженю за якоюсь танцюючою парою; ханаючи радо нагоду до зміни теми, потягнув Фріца до сали.

„Пане Аазум, чи можу вам представити мого сестринця, студента Рандля; — купець Аазум, що недавно заручив ся з панною Клярою Віртівною. Тепер возьміть Фріца на слово і оповїдайте ему, що таке властиво єсть дійсність.“

„Що він думав через те, пане Рандель?“ запитав Аазум трохи змішаний, коли Юель віддалив ся усміхнений поза танцюючих, щоби дістатись до пань. „Я не розумів его добре.“

„О, се був тільки жарт. Ми мали малу диспуту з собою. Але мушу поїратулювати — іратулюю!“

„Справді, можете дійсно,“ сказав Аазум простодушню. „Я такий щасливий, що ледви можу тому повірити. Впрочім ми знали ся від дитинства і можете мені вірити, що се чудова дївчина; не тільки хороша, але також приємна, розумна, мпла і така здібна, знаменита голова і дуже учена!“

Послїдну примітку додав Аазум з мимовільним почутєм, що се повинно бути перед молодим ученим найбільше підчеркнене, і его не дуже там виразисте лице прибрало тихий, сьвятоточний вираз. Фріц подивив ся на него і замїтив, що дійсно він мусить чути ся щасливим, що котру небудь панночку з того салону уняв для себе.

Се отже був той вибраний, перед котрим мусїв уступити хорощий Ведель Стенерсен. Була се середного росту фігура, кріпко збудована; і хоч властиво не присадуватала, але робила вражїне чогось притисненого, або може ліпше чогось надзвичайно земного, кусень дійсности, як казав Юель. Кусень дійсности, що працює в службі матеріалїзму, оповїдав свою буденну історію сим лицем, сим твердим, гладко виголеним устами, сим гладким, ясним волосем, сим трохи червоново дзюбатим лицем і наконєць — але не в найменчїй мірі — сим низькими, а великими ногами, грубими руками, на котрих рукавиці лежали мов би надуті повітрем. А прецінь не був він властиво бридкий, він був, як більшість людей, в цілости зовсім звичайним. Але в тій хвилі, тут в тій оживленій юрбі, в тїм сьвятоточнім блиску, чув ся Фріц неначе ураженим, що его поставили разом з тим добродушним і скромним чоловіком, хотїй его недотепність не мала в дійсности для нікого нічого обиджаючого в собі.

дуже компетентним. А при тім „Буковина“ має ще одну важну і цінну прикмету: вона не боїть ся нікого з Русинів. Не даром сказав котрийсь великий політик: „Тільки той може кермувати людьми, хто ними погорджує.“ „Буковина“ дуже основно може кермувати руською інтелігенцією і крім самих своїх керманців та їх безпосередніх прихильників не визнає нікого. У неї нема ні свата ні брата, ні авторитету ні заслуги: кому найде потрібним що сказати, тому й скаже. Се в певній мірі дуже цінна прикмета.

Клопіт тільки, що є цінна прикмета має й неприємний, темний бік. Для „Буковини“ се нічого сільно не значить, в розналі боротьби вказати на кого небудь пальцем, влізти в его приватні відносини, чоловіка залежного заденунціювати перед мірдайними властями, пошкодити та напакостити ему. Москвофіл — не москвофіл, народовець — не народовець, радикал — не радикал, кождий може бути певний, що коли редакція „Буковини“ що небудь неприємного довідає ся про него хоч би через сороки-ворони, хоч би яку небудь бабеньку сплетню, що се певнісінько буде там опубліковане і ще й прикрашене, заострене, приперчене і спрепароване ad usum Delphini. (Що п. Франко робить тут безпідставний закид „Буковині“, о тім поговоримо иньшим разом. — Ред. Буковини.) Правда, радикали переважно люди незалежні, люди що проходили огонь і воду, значить, бризків буковинського болота не боїть ся. Та на народоців „Буковина“ в остатніх часах зробила ся правдивим бичем, бомбою, що розбиває (?) їх товаришєке жите, розсипає їх на розрізнені, замкнені в собі кушки, підкопує довіре одних до других, параліжує їх партійну силу. Людній звісних як кореспонденти „Буковини“ унікають, в однім товаристві з ними захищають душу на всі гудзиги; при кождій новій бомбі, яка появляеть ся в „Буковині“, кричать: „Се підлота! Се огида!“ А проте кореспонденти „Буковини“ роздобувають усе нові інформації і не перестають пускати бомби, а пресі народоцькій приходиться ся або мовчати або збувати удари пісними фразами в роді „дитинство“, „не варто дискусії“ або, коли нарешті не стане терпцю, дається по зможі ще поганійшим способом, ніж „Буковина.“ Справді, ein Schauspiel für Götter.

Так воно стадо ся, що найновіша публіцистична праця, яка появилася в „Буковині“ і цілим своїм вістрем обернена против галицьких народоців, не була в Дьль навіть спімнена, не то щоби передискутована. Маю тут на думці обширну статю проф. Ст. Смаля-Стоцького п. з. „Політика реальна“, надруковану на чільному місці в 53—88 числах „Буковини.“ 21 розумованих статей на одну тему — се справді ціла книжка, се не зовсім звичайна у нас публіцистична праця! А що автор доторкаєть ся в тій праці дуже важних, програмових справ, а при тім говорить тоном таким певним і резолютним,

Підчас їх бесіди, се значить, коли Аазум дальше розповідав про своє велике щасте, дивив ся Фріц з якимсь невдоволенням по танцюючих. Его погляд шугав єї. Він хотів в своїй знеохоті задовольнитись тим, що і в неї побачить тільки бездушність, недостачу ніжності і перевагу звірскости.

Фріц стрітив ся був з Клярою Віртівною кілька разів в сїм домі і раз був навіть запрошений до дому єї матери, але она не зробила ніколи на нїм вражіння.

Єї покійний батько був адвокатом в малім провінціононім місті і зїставив свою вдову в безжурних відносинах. Она була зі старої школи і сама вихована строго, уважала строго на давні звичаї, а передовсім на заховане релігійних форм і звичаїв, котрими нераз дуже мучила Кляру. Тепер сиділа она там в горі на софі при пані Юельовій зі своїм сухим, половим обличчєм, довгими локсами по обох боках голови і з чорною перевязкою через одно око, котре стратила при господарскім занятю через іскру, що скочила зпід груби, і дивила ся другим оком по материньскі строго на молодих. Она була приятелькою пані Юельової з часів молодости.

(Дальше буде).

що менше критичного і політично невинного читача нераз аж за серце хапає, то слід би було Дьль звернути увагу на сю працю тим більше, що під нею підписане було імя поважного посла і професора університету, — значить, легковажити єї праці не було причини. Скажемо більше, в праці тій не брак розумних і щирих думок, не брак такого, з чим вповні кождий мусить згодити ся, та при тім багато сумнівного або й зовсім невірнго, так що коначне було докладне єї обговорене, щоби відділити зерно від полови. Та що найважнійше: автор поклав собі метою — віднайти ґрунт, на котрім би можна було поєднати всіх Русинів і зробити з них справді політичну силу. Вже задля самої тої цілі праця его варта дискусії, без огляду на те, чи хто згоджуєть ся з тою розв'язкою питання, до якої він дійшов. Кому ходить о ціль — а котрому-ж Русини не ходять о сю ціль, щоб Русини стали силою? — той повинен би прийняти участь в дискусії над сею справою. Повторяю: дивна річ, що власне народоцькі руські часописи зїгнорували статю проф. Стоцького. Не вже вона не порушила в них нічого в душі? Чи може задля тих острих нераз уступів критичних, якими пересипана статя, вони вважали лишнім придивити ся їй позитивним авторим виводам? Се дуже сумно, та се не в перше дїєть ся. А вже й знамениті критично-політичні праці Драгоманова, такі „Чудацькі думки“ та „Листи на Наддніпряньску Україну“ не знайшли в народоцькій праці ніякого відгомону, хоча праці ті послужили підвалинами для теоретичної програми і практичної тактики радикальної партії, значить, мали значіне й для ходу тих справ, які дїяли ся на очах тих органінів. Ну, та се все вже їх діло, а ми попробуємо зі свого погляду заняті ся статями проф. Стоцького, заняті ся без гніву і упередженя. Критика нашої партії, яка попадаєть ся в тих статях, нам не страшна; за вірні уваги ми можемо бути ему вдячні, а хибні погляди напростуємо.

По тім вступі розбирає д-р Іван Франко статі д-ра Стоцького. Що ему в тих статях не подобає ся, се зміркують читателі із статей, які ми помістимо небавом.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 22-го вересня 1896.

Міністер рільництва ґр. Ледебур поїхав в неділю з Радівців вирост до Галичини. Краєвий президент ґр. Гоєс товаришував ему від стачії Фольксґартен до головної стачії Чернівців. Міністер висказав ся дуже похвально о гарнім положеню Буковини, хвалив мешканців і їх житєбуте та заявив, що цілком задоволений з своєї подорожи. Працюючи ся, закликав міністер: „До скорого побаченя!“ З Чернівців відїхав міністер до Надвірної, де огляне цїсарскі добра.

Краєвий президент ґр. Гоєс виїхав вчера зрана на вісім днів до Фрассину коло Сучави, де відбудуть ся лови на оденів.

П. Семен Барановский, тепер заступник нотаря в Кіцмани, іменованій нотарем в Кімполонзі. Таким чином є тепер на Буковині чотирьох нотарів-Русинів: Николай Дрогомирецький в Чернівцях, Адріян Соневицький в Станівцях, Евгений Стрийський в Селятині і Семен Барановский в Кімполонзі.

Два посольскі справозданя. Сими днями ставали пос. Олександр Барвіньскій перед своїми виборцями в Буєку, а пос. Анатоль Вахнянин в Жовкві. Виборці дякували обом послам за їх ревну діяльність і висказали їм своє довіре.

Посвяченє ґр. пр. церкви в Погорилівці. Стару ґр. пр. церкву в Погорилівці, кіцманьского повіта, треба було задля одного прикрого випадку ще раз посвятити. Яко делегат митрополита явив ся впр. архимандрит Калїнеску і посвятити в сослуженю впр. оо. Каличука, Галїна, Петрашка, Дяконовича, Тимковича, Манастирського, Драчиньского і тамошного пароха о. Караджого в неділю, дня 20-го с. м., церкву дуже торжественно. До піднесеня цілого торжества причинив

ся головою о. Манастирський, під котрого управою хор, зложений з 21 хлопців 12 — 16-літних, сьпївав підчас цілого богослуженя. По посвяченю відбув ся спільний нир, а і підчас него сьпївав той хор о. Манастирського, та вже сьвітські, нагріотичні піснї, а деякі хлопці, як от Василишин, виголосили гарні деклямації. Торжество мало чисто руский характер. Належить також записати, що впр. архимандрит Калїнеску жертвував на той хор руских хлопців 10 зр.

До відомости сьвітлої православної консисторії. З нагоди висєів учеників до першої рускої класи паралельної кілька православних сьвященників не хотїли руским дітям виставляти метрик, а для подань до рускої бурєи сьвідочтв убожества. Ми нарочно тоді не наводили сїх поодиноких випадків, аби не лякати селян. Тепер надходить речинєць, коли ученики першої рускої класи паралельної мають подавати ся о увільненє від чесного. До того поданя треба долучити сьвідочтво убожества, бо инакше поданє не може бути узглядненє. Але і тут ставляють деякі православні сьвященники руским дітям трудності. І так о. Боднарєскул у Вилавчу не хоче ученикови Бендасови виставити сьвідочтва убожества, взглядно виказу родини — мабуть тому, що Бендас вступив до рускої гімназії, а не там, де его хогів мати о. Боднарєскул. Задля фанатизму о. Боднарєскула готов Бендас спїзнити речинєць, а не маючи відки заплатити чесне, буде мусів виступити зі школи. Звертаємо ся проте до сьвітлої консисторії з просьбою: поучити як найскорше ґр. пр. сьвященників, щоби они і ученикам рускої гімназії виставляли сьвідочтва убожества, взглядно викази родини.

Пявки нашого люду. Перед звичайним трибуналом карного суду в Чернівцях відбула ся минушого тижня карна розправа, котра показує відносини нашого гірекого населеня в дуже сумнім сьвітлі. По окупації Босни і Герцоговини вернув молодий Тимофтей Куриш до Плески, путильського повіта, дістав від свого вуйка куєсьє ґрунту, і оженившись став господарем, котрий не потребував журити ся о насущний хлїб. Та на нещасте зачав Куриш шити, а потім знищив пожар ціле господарство. Тоді приступив до него ніби прихильний лихвар Абрагам Посель Фрелїх і поживив (1892 р.) 50 зр. на 3½ %/о. Такий низький процент він взяв тому, аби узискати передовсім довіре гуцула. Сей заходив все частїйше до коршми Фрелїха, а коли прийшов по році речинєць сплати довгу, він не мав відки платити. Тоді син Абрагама, Барух Фрелїх — Абрагам Фрелїх сидів тоді за обманьство у вязниці — поживив ему ще 100 зр., але цілий довг 150 зр. на рік вже по 10%/. Вернув старий Фрелїх і поживив ему ще 50 зр., а цілий довг 200 зр. заїнтабулював по 6% на імя своєї жінки на господарстві; ба, Фрелїх поживив Куришови ще 14 зр. на заплату нотаріальних коштів. Та Куриш нив чим раз гірше, пропив поживені 50 зр., і знов пішов житити. Але тепер став Фрелїх немилосердним. Він зажадав, аби Куриш дав ему на один рік в аренду своє господарство за 12 зр. річно. Куриш згодив ся, взяв 12 зр. і пропив їх. Пішов він знов до Фрелїха по гроші. Лихвар зажадав виарендована ему господарства на дальших шість літ, але вже по 7 зр. річно. Взав Куриш знов 42 зр. і — пропив їх таки у Фрелїха. Небавом трафило ся так, що Куриш поживив малу суму у иньшого лихвара Райхмана, але не мав відки віддати. Райхман є конкурентом Фрелїха, тому сей зробив Куришови таке предложєне, щоби виарендував ему господарство на дальших 20 літ по 8 зр. річно. Заразом обіцяв Фрелїх Куришови, що лишить его в хатї і даєть дві фальчі поля до ужитку, але о сїм не вільно нотарєви споминати, бо инакше кошта будуть більші. Куриш згодив ся на все і — нив дальше. Кілько разів він був паний, жадав Фрелїх від него, аби заплатив інтабулювані 200 зр. А що Куриш не мав відки платити, то предложив ему таке: Фрелїх купить ціле господарство за 750 зр., відтягне собі заїнтабулювані 200 зр. з процентами, лишить Куриша в хатї і даєть дві фальчі поля до ужитку. Куриш згодив ся на все і цілковито паний пішов до нотаря, підписав контракт, але грошій

не дістав. Вкінці вмішалися свояки Куриша в цю справу і зробили донесення до прокуратури. Слідство тривало 1½ року, бо Фредіх знав зручно затерти сліди свого діланя. Остаточно визначено розправу на 9-го квітня с. р. Визваний свідок Івон Стефанчук розповів при розправі, що перед слідчим судією зізнавався фальшиво, бо жінка Фредіха йому дала 5 зр., але опісля йому відобрала ті гроші. Тепер вона йому знов дала 15 зр., але він скаже тепер правду, аби Фредіхова потім йому не відобрала тих 15 зр. Розправу сейчас відрочено і оскаржено Фредіха і Стефанчука ще о фальшиве зізнання. При розправі минулого вівторка толкував ся Фредіх так, що тих 5 зр. дав Стефанчукови за роботу пільну, а тих 15 зр. тому, бо бояли ся, аби конкурент Райхман не підкупив его. Вкінці увільнено всіх трьох Фредіхів від злочину обманства, а засуджено за намову до фальшиво зізнання Абрагама Фредіха на 8, Боруха Фредіха на 7 місяців тяжкої в'язниці, а Стефанчука за фальшиве зізнання перед слідчим судією на 2 місяці звичайної в'язниці. Коли відчитано вирок, спитав ся Абрагам Фредіх свого адвоката, чи господарство Куриша остає его власністю; на притакуючу відповідь сказав виходячи: Schojn git!

В підземних комнатах твердині Орхівці під Перемишлем підчас маневрів артилерії перебуло всім офіцерів майже цілий день, коли на неї стріляли. Пукане і гук гармат, шрапнелів, бомб і куль стіжкових робило незвичайно сильне вражіння на нерви. Раз здавало ся замкненим, що склепине завалює ся, то знов, що їх якась невидима сила тисне до землі, що стіни зближають ся, аби їх роздавити. Коли они сиділи на крислах, підсакакували по кождім вистрілі мимоволі в гору. Саму твердиню — батерії острілювано осібно — трафили 240 вистрілів. Взагалі вистрілено 1400 осерих набоїв. Твердиня показала ся незвичайно відпорною. Жаден вистріл не перебав склепіння. Земля, що покриває мури твердині, є тільки глибоко зорана, повна дір у формі літки, де вистріли експлюдували. Вистріли дуже добре трафляли у свою ціль. Поза обшар твердині впадо лише кілька вистрілів. Один знищив місток на польній дорозі, другий розбив кілька сосен в поблизькій лісі, третій занавив коу жита коло пминтару. Перебіг фортечних маневрів і одержані при них результати дали гарне свідощтво артилерії і військовим інжинірам. Твердиню Орхівці збудував капітан інжинерії Майстер.

Цікавий Москаль. Андрій Петрович Куртанов, російський полковник, хотів пригланути ся фортечним маневрам під Орхівцями і так собі „з цікавості“ побачити на місці силу вистрілів з австрійських гармат, а також наслідки вистрілів. Взагалі він хотів наочно переконатися, що може австрійська артилерія. В тій цілі він скинув військовий мундур, перебрав ся і переступив границю коло Устя Зеленого. Тут убрав він мужицьку одіж і по дорозі до Ярослава дістав ся до Уйківців, де заквартирував ся. Пригланув ся докладно польній залізниці, сипанню батерій, але до Орхівців, властивої цілі своєї цікавості, він не дістав ся, бо дня 10-го с. м. арештували его

два жандарми, котрим бундючна міна цікавого селянина видала ся підозрілою. Цікавий Москаль перебуває тепер в гарнізонів арешті, а опісля по сповненню приписаних формальностей его відставлять до російської границі.

Буковина має свого поета. Сими днями відграно у цісарскім театрі у Відні драму Буковинця Ебермана „Die Athenerin“ і то з таким величезним успіхом, що публіка викликувала автора аж шість разів на естраду. Віденська преса висказує ся дуже похвально о таланті нового драматичного поета, котрий нераз сидів незамітно в черновецькій кавярни Cafe l'Europe.

Телеграми „Буковини“.

3 дня 22-го вересня 1896 року.

Градець. При виборах з курії сільської поєєлости вибрано 10 консерватистів-клерикалів, 8 Словінців, 4 з незалежної партії селянської, 1 з німецької партії людової.

Клягенфурт. При виборах з курії сільської поєєлости вибрано 10 кандидатів німецької партії людової, а 4 католицької партії людової.

Будапешт. В соїмі відповів президент міністрів Банфі на інтерпеляцію пос. Угрона в справі подорожи царя, що тридержавний союз стоїть так само сильно як перед тим, що згоду в політиці Австро-Угорщини і Росії сконстатовано іменно що-до мирних намірів і бажаня, удержати на Балкані status quo. Сю відповідь прийнято серед оплесків до відомости.

Приватна клініка хірургічна

(Приватна лічниця операційна)

Д-РА СТ. КВЯТКОВСКОГО

смерт. оператора п. к. хірург. клініки університетської
Білорога-Гуссеїбаєра у Відні
находить ся

в Чернівцях, улица Медгера ч. 25.

В справі приймає хорих і иньших інформацій треба удавати ся до управителя приватної клініки Д-ра Квятковського в Чернівцях, улица ратушева (дім Вішоффера.) (46—100)

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

П. Т.
Отсим маю честь повідомити шановних відбирателів, гостей і публіку, що я перебрав істнуючий доси під фірмою
АНТІН ТАБАКАР і ГАІНА
склад корінних товарів, вин і делікатесів
— (заснований 1812 р.) —
а окрім того
АГЕНТУРУ і СКЛАД РІЛЬНИЧИХ МАШИН
з днем 1-го липня с. р. і буду дальше вести під мою власною фірмою
СТЕФАН ГАІНА.
При сій нагоді складаю сердечну подяку за довіре, оказане так часто попередній фірмі, і прошу уклінно, мати те саме довіре на дальше і для мене, при чім запевняю, що все старатиму ся задоволити шановних гостей добірними товарами найліпшого сорта, низькими цінами і уважною службою.
Прошу о часті замовленя і пишусь з поважанем
Стефан Гаїна.

Видання „Буковини“.

Царівна. Повість Ольги Кобилянської, сторін 424, 8°, ціна 1 зр. 50 кр., з пересилкою 1 зр. 70 кр.

Перші Зорі, оповідане Теодота Гаїна, сторін 110, вісімки, ціна 30 кр., з пересилкою 35 кр.

В день сьвятої волі. Оповідане О. Я. Кониського, сторін 42, 16-ки, ціна 10 кр., з пересилкою 12 кр.

Для передплатників „Буковини“ всі три книжкі коштують лише 1 зр. 70 кр. разом з пересилкою.

В КОЖДІЙ РУСКІЙ ХАТІ і ШКОЛІ
повинна знаходити ся
Народописна карта
українсько-руського народу,
зладжена д-ром Гр. Величком, видана товариством „Просвіта“, а виконана в літографічнім закладі Андрія Андрейчина у Львові.
Книгарська ціна карти, наклеєної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр., а для членів „Просвіти“ і передплатників „Зорі“ 2 зр. 50 кр., з рекомендованою пересилкою 3 зр.
Купити можна в „Просвіті“ у Львові, ринок ч. 10.
Наклад невеликий; купуйте чимскорше!

Рух поїздів залізничих

важний з днем 1-го мая 1896 після середно-європейского годинника.

Приходять	Поїзди			Відходять	Поїзди		
	поспішні	особові	міщані		поспішні	особові	міщані
до Чернівців				з Чернівців			
З Відня, Кракова, Львова, Станіславова, Коломиї і Снятина	1128	657	1028 550	До Снятина, Коломиї, Станіславова, Львова, Кракова і Відня	347	941	1029 538
З Букарешту, Яс, Сучави, Глибоки	329	912	1000 523	До Глибоки, Сучави, Яс, Букарешту	1203	717	1048 616
З Новоселиці, Садагури			1113 950	До Садагури, Новоселиці			430 621

Підчеркнені числа означують пору нічну від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано. — Середно-європейский час ріжнить ся від львівського о 36 мінут, а від черновецького о 44 мінут; коли на залізниці є 12 год., то на львівскім годиннику є 12 год. 36 мін., а на черновецькім 12 год. 44 мінут.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

За редакцію відповідає **Осип Маковей.**

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Осипа Бучканича.

